

УДК 378.147:811.111

**ВИКОРИСТАННЯ ІНФОКОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ
КИТАЙСЬКИХ СТУДЕНТІВ У ВНЗ УКРАЇНИ****Бянь Лулу**

У статті висвітлюється методика використання інфокомунікаційних технологій у процесі формування культури мовлення китайських студентів у вищих навчальних закладах України. У даному контексті автор розглядає сутність поняття "інфокомунікаційні технології" як феномена сучасного інформаційного суспільства; визначає роль та значення інфокомунікаційних технологій у педагогічному процесі, вплив останніх на формування і розвиток психічних структур людини, в тому числі і мислення. Особливу увагу автор приділяє розгляду специфічних якостей у викладача, які необхідні для впровадження зазначених технологій у процесі формування культури мовлення в іноземних студентів, відзначає ключову роль інфокомунікаційних технологій в організації самостійної роботи студентів-іноземців; розглядає види електронних засобів навчання, необхідних для успішного оволодіння іноземними мовами у процесі самоосвіти та під час безпосереднього навчання в системі вищої освіти.

Ключові слова: інфокомунікаційні технології, культура мовлення, професійна підготовка, електронні засоби навчання.

В статье освещается методика использования инфокоммуникационных технологий в процессе формирования культуры речи китайских студентов в высших учебных заведениях Украины. В данном контексте автор рассматривает сущность понятия "инфокоммуникационные технологии", как феномена современного информационного общества; определяет роль и значение инфокоммуникационных технологий в педагогическом процессе, влияние последних на формирование и развитие психических структур человека, в том числе и мышления. Особое внимание автор уделяет рассмотрению специфических качеств у преподавателя, которые необходимы для внедрения указанных технологий в процессе формирования культуры речи у иностранных студентов, отмечает ключевую роль инфокоммуникационных технологий в организации самостоятельной работы студентов-иностранцев; рассматривает виды электронных средств обучения, необходимых для успешного овладения иностранными языками в процессе самообразования и во время непосредственного обучения в системе высшего образования.

Ключевые слова: инфокоммуникационные технологии, культура речи, профессиональная подготовка, электронные средства обучения.

The article describes the communication technology techniques in Chinese students' speech culture formation in higher educational institutions of Ukraine. In this context, the author considers the essence of "information and communication technology" concept as a phenomenon of modern information society; determines the role and importance of communication technologies in the pedagogical process, as well as the influence of the latter on the formation and development of mental structures of a human, including thinking. The author pays special attention to the examination of teacher's specific qualities, which are necessary for the implementation of these technologies in forming speech culture among foreign students, notes the key role of informational and communication technologies in the organization of foreign students' self-study; considers the types of electronic means of education, which are necessary for successful mastering of foreign languages in the course of self-education and during direct training in the system of higher education.

Key words: infocommunication technologies, speech culture, vocational training, e-learning tools.

Постановка проблеми. Актуальність теоретичного усвідомлення традиційних та інноваційних методик формування культури мовлення іноземних фахівців пов'язується з радикальним поворотом у навчанні мови до природної комунікації, з реальними потребами студентів у розумінні і створенні іншомовних висловлювань, різних типів дискурсів, комбінуванні їх в акті взаємодії відповідно до конкретної ситуації спілкування, мовних завдань і комунікативних намірів; вмінням встановлювати і підтримувати контакт з партнерами по спілкуванню, повідомляти і запитувати інформацію різного об'єму і характеру, логічно та послідовно висловлюватися й адекватно реагувати на висловлювання; інтерпретувати і узагальнювати інформацію, висловлюючи при цьому своє ставлення до предмета спілкування, використовуючи аргументацію, емоційно-оціночні судження; здатністю використовувати різні стратегії вилучення інформації з дискурсу, інтерпретувати та творчо її переробляти тощо.

Поруч із цим неможливо не відмітити перехід світової спільноти до цифрових методів роботи з інформацією, що обумовлює формування принципово інших освітніх і педагогічних технологій, що впливають на модернізацію організаційних і змістовних форм навчання іноземним мовам. Все вищевикладене свідчить про актуальність упровадження інфокомунікаційних технологій у процес формування культури мовлення китайських студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам використання принципово нових освітніх та педагогічних технологій, що мають вплив на модернізацію форм навчання іноземних мов, та зокрема використання у цьому процесі інфокомунікаційних технологій, присвячені дослідження низки науковців: Е. Азімова, А. Архангельської, Т. Баляхіної, В. Безпалько, А. Богомолова, О. Гарцова, Л. Дунаєвої, П. Підкасистого, О. Руденко-Моргун, Г. Селевко та ін.

Методологічною і лінгвістичною основою дослідження є праці в галузі психології спілкування (Л. Виготський, І. Зимня, О. О. Леонтьєв, О. М. Леонтьєв та ін.); теоретичні положення дидактики описані в розвідках Д. Ізаренкова, В. Костомарова, І. Лернера, О. Мітрофанової, С. Шатілова та ін.; дослідження в галузі культури мови і мовного спілкування подані у працях А. Акішина, Г. Васильєвої, Л. Введенського, О. Гойхмана, Б. Головіна, Л. Клобукова, Є. Ключєва, О. Мотовилової, Н. Іпполітова та ін.

Мета статті – висвітлити особливості використання інфокомунікаційних технологій у процесі формування культури мовлення китайських студентів у вищих навчальних закладах України.

Виклад основного матеріалу. Інфокомунікаційні технології (ІКТ) – термін початку ХХІ століття, термін нового інформаційного суспільства, яке будує людство. Кожне століття історії людства характеризується словом-символом, що виражає його сутність. Так, для минулого ХХ століття такими символами є індустріалізація, науково-технічна революція. ХХІ століття пов'язують зі словом "інформація". Передачу інформації на відстань, її розподіл забезпечують засоби зв'язку (телекомунікаційні пристрої). Інформатизація та зв'язок ХХІ століття об'єднані поняттям інфокомунікацій, що базуються на останніх досягненнях науки і техніки.

ІКТ є ефективним педагогічним засобом вивчення іноземної культури і формування комунікативних навичок. Педагоги зазначають, що застосування ІКТ сприяє прискоренню процесу навчання, зростанню інтересу студентів до предмета, покращує якість засвоєння матеріалу, дозволяє індивідуалізувати процес навчання і дає можливість уникнути суб'єктивності оцінки. Заняття з використанням ІКТ відрізняються різноманітністю, підвищеним інтересом студентів до іноземної мови, ефективністю.

Специфіка сучасного життя диктує необхідність навчити студентів функціонувати в світі електронних носіїв інформації: читати і створювати сторінки в мережі Інтернет, вести в ній пошук, формувати і передавати повідомлення на іноземній мові і т. д. У зв'язку з цим до студентів висуваються вимоги, пов'язані з наявністю особливої компетенції, яка включає в себе вміння користуватися різними пошуковими програмами, комунікаційними засобами як засобами передачі різних видів комунікації; сприймати, критично оцінювати знайдену інформацію; самостійно

створювати мультимедійні та гіпертекстові продукти, що веде до видозміни самої природи письмових документів [1].

Окрім інноваційності, перевага у використанні інфокомунікаційних технологій полягає у їхньому впливі на формування і розвиток психічних структур людини, в тому числі і мислення. З розвитком інформатизації освіти дійсно ефективним можна вважати навчання, в процесі якого у студентів розвивається мислення нового типу, певним чином відрізняється від мислення, сформованого на основі використання в навчальному процесі друкованої інформації і засобів масової комунікації [Там само].

Ми враховували, що ефективність впровадження у навчальний процес інфокомунікаційних технологій залежить і від наявності певних якостей у викладача, серед яких: вміння стимулювати розвиток самостійної діяльності студентів з урахуванням психолого-педагогічних вимог, що висувуються до освіти та навчання; вміння аналізувати власну діяльність з метою її вдосконалення та підвищення кваліфікації; знання основ соціальної психології, психології міжособистісних відносин, психології великих і малих груп; знання об'єктивних зв'язків навчання, виховання і розвитку особистості в освітніх процесах і соціумі; володіння сучасними освітніми технологіями, способами застосування педагогічної теорії в різних сферах життя; володіння формами ділового листування, навичками підготовки текстових документів; вивчення характерних способів і прийомів відбору мовного матеріалу відповідно до різних видів мовного спілкування; вміння редагувати текст, орієнтований на різні форми мовного спілкування; володіння навичками самостійного породження стилістично вмотивованого тексту, вміння працювати з оригінальною літературою за фахом [2].

Важливо відмітити ключову роль інфокомунікаційних технологій в організації самостійної роботи студентів. Перевага зазначених технологій в порівнянні з традиційними методами викладання полягає в тому, що комп'ютерне навчання несе в собі величезний потенціал, який сприяє досягненню психологічного комфорту студентів-іноземців у навчанні, їх зацікавленості в позитивних результатах навчального процесу [4]. Важливим у навчальному процесі є і те, що інфокомунікаційні технології забезпечують більший ступінь інтерактивності навчання, що пов'язано з постійною і прямою реакцією машини на відповіді студента в ході виконання справи. Оскільки студенти самі обирають темп роботи, комп'ютерне навчання якнайкраще відповідає принципам індивідуального навчання. Під час роботи з ІТ засобами педагог здійснює організаторську функцію, яка полягає в наданні інструкцій з виконання завдання і користування комп'ютером; у поясненні нового матеріалу з демонстрацією на комп'ютері деяких явищ тощо.

У процесі формування культури мовлення студентів-іноземців величезне значення має комунікативна діяльність. Так, недостатньо вимовити слово або фразу один раз. Комп'ютер допомагає здійснювати тренінг, достатній за кількістю повторень і за різноманітністю завдань для вироблення необхідних комунікативних умінь і навичок. Найважливішим елементом роботи комп'ютерної програми є негайна реакція на дії студента з можливістю їх подальшого аналізу і видачі рекомендацій щодо наступних дій.

Сучасна лінгводидактика володіє численними видами електронних засобів навчання. Так, з погляду О. Гарцова, є два типи електронних засобів навчання для успішного оволодіння іноземними мовами: для самоосвіти (некероване навчання), при якому студент відповідно до своєї мотивації і конкретних прагматичних цілей самостійно опановує мовні навички в типових ситуаціях спілкування (в аеропорту, в ресторані тощо); як правило, ці матеріали не орієнтовані на використання в повноцінному навчальному процесі; для навчання в системі вищої освіти з використанням комп'ютерних та мережевих технологій при їх глибокій інтеграції в освітній процес [3, с. 101].

Враховуючи вищевикладене, вважаємо доцільним використовувати наступні комп'ютерні програми та електронні засоби навчання під час формування **культури мовлення студентів з КНР у процесі професійної підготовки**: електронні засоби навчання: комп'ютерні мережеві підручники; предметно-орієнтовані середовища (моделюючі програми, навчальні пакети); лабораторні практикуми; комп'ютерні тренажери; контролюючі програми; довідники, бази даних навчального призначення

[3, с. 105–106]. Спеціалізовані комп'ютерні програми: навчальні (презентаційні); тренувальні; контролюючі; комбіновані [5].

Погоджуючись з С. Ушаковою [6], виокремлюємо наступні переваги роботи студентів з ІКТ технологіями: загальнокультурний розвиток студентів; підвищення рівня культури мовлення студентів-китайців; створення сприятливого психологічного клімату; підвищення мотивації студентів та їх інтересу до предмета; самоствердження студентів-іноземців; можливість реалізації індивідуалізації навчання; реалізація принципу зворотного зв'язку; економія витрачання матеріалів викладачем; поєднання контролю і самоконтролю; об'єктивна і своєчасна оцінка дій студентів.

Таким чином, за допомогою застосування інфокомунікаційних технологій ми вирішували наступні дидактичні проблеми, пов'язані з формуванням культури мовлення студентів з КНР: формування умінь і навичок читання текстів російською мовою; вдосконалення вмінь аудіювання; вдосконалення вмінь читання; вдосконалення вмінь побудови монологічних і діалогічних висловлювань; вдосконалення вмінь писемного мовлення при підготовці різного роду творів, переказів, рефератів; поповнення словникового запасу лексику сучасної російської мови; формування стійкої мотивації іншомовної діяльності за допомогою оперативних матеріалів мережі Інтернет, електронної пошти, результатів роботи пошукових систем.

Зупинимось детальніше на деяких з них. Так, *навчання аудіювання* російською мовою передбачало роботу над двома функціональними видами мовної діяльності:

- 1) аудіювання в процесі безпосереднього (діалогічного) спілкування;
- 2) аудіювання зв'язних текстів в умовах опосередкованого спілкування.

При цьому на заняттях з аудіювання широко застосовувались мультимедійні презентації: відеоряд-підказка, додаткова інформація, текстові завдання, діаграми тощо.

Під час *навчання читання* активно використовувався Інтернет. Так, за допомогою мережі студенти отримували інформацію про останні події в світі й намагалися переказати отриману інформацію. Такий вид діяльності включав у себе об'ємне читання, розвивав мистецтво інтерпретації, швидку мову.

З метою *навчання письма* відбувалось спілкування в мережі за допомогою електронної пошти, яка використовувалася як міжнародне листування. При цьому міжнародний обмін листами здійснювався на будь-якому рівні володіння мовою. Окрім удосконалення вмінь письма російською мовою, спілкування за допомогою електронної пошти сприяло встановленню дружніх контактів і вивчення таким чином іншомовної культури.

Під час *вироблення навичок усного мовлення* на заняттях використовувалися інтернет-ресурси, які допомагали скласти інформативне повідомлення, повну відповідь з заданої теми. Серед них: повідомлення з тем "Російські свята", "Москва", "Петербург" та ін. Слід зазначити, що діалогічні та монологічні висловлювання з опорою на інформацію, взяту з мережі, відрізнялися повнотою, змістовністю.

Окрім цього, нами використовувались й інші можливості використання інформаційних технологій під час професійної підготовки студентів-білінгвів: для пошуку літератури в Internet із застосуванням браузерів типу Internet Explorer, Mozilla, Firefox та ін.; різних пошукових систем і програм для роботи в режимі on-line (Yandex.ru, Rambler.ru, Mail.ru, Google.ru, Yahoo.com, Prez-team.com тощо) і роботи з нею (реферування, конспектування, анотування, цитування, створення слайдів-презентацій в режимі on-line і т. д.); для роботи з текстами, використовуючи пакет основних прикладних програм Microsoft Office: Microsoft Word дозволяв створювати і редагувати тексти з графічним оформленням; Microsoft PowerPoint дозволяв створювати слайди-презентації для більш яскравої демонстрації матеріалу; Microsoft Office Publisher дозволяв створювати буклети, брошури; для автоматичного перекладу текстів за допомогою програм-перекладачів PROMT та електронних словників Abby Lingvo 7.0; для зберігання та накопичення інформації: CD, DVD диски, Flash диски; для спілкування: Інтернет, електронна пошта, ICQ, Skype, Mail Agent тощо; для обробки та відтворення графіки і звуку: програвачі Microsoft Media Player, програми для перегляду зображень: ACDSee, PhotoShop.

Важливо зазначити, що перераховані засоби ІКТ створювали сприятливі можливості й для організації самостійної роботи студентів з формування культури мовлення як під час вивчення окремих тем, так і під час самоконтролю отриманих знань.

У процесі формування культури мовлення китайських студентів важливе місце відводилось демонстрації фільмів, представлених на електронних носіях. Так, можливість бачити артикуляцію в процесі мовлення при перегляді фільму, й особливо при повторному перегляді його фрагментів, які відповідали тому явищу усної мови, яке безпосередньо вивчалось студентами, дозволяло сформувати слуховий еталон, автоматизувати артикуляційні навички.

Також на заняттях студенти-іноземці були ознайомлені з он-лайн курсами, які вміщують значні за об'ємом та різноманітні за аспектами дидактичні матеріали на навчальних порталах. Наприклад: Лінгвістичний інститут Саксеса [код доступу <http://www.sussex.ac.>]. На подібних порталах розміщені відомості про алфавіт та наведені приклади вимови російських звуків. Серед спеціальних проектів з російської мови, які налаштовані на формування інтонаційних вимовних навичок, виділяємо Центр з вивчення російської та східноєвропейських мов Університету штату Орегон (США), де розроблений електронний курс навчання фонетики (Режим доступу: http://www.uoregon.edu/~kirstinh/Portfolio/Russian_Requirements.pdf).

Особливий інтерес у майбутніх іноземних фахівців викликали сайти для вивчення російської мови з її носіями. Розглянемо деякі з них. Mixer. Ресурс створений за підтримки Коледжу Дікінсона, об'єднує викладачів та тих, хто хоче вивчати іноземні мови з усього світу. Завдяки ресурсу студенти мали можливість спілкуватись в Skype з цікавими їм людьми, створювати окремі мовні спільноти, а також редагувати та аналізувати помилки. Conversation Exchange. Користуючись ресурсом, студенти спілкувалися як письмово, так і в Skype чи в іншій формі усно он-лайн. Для цього учасникам експерименту необхідно було зареєструватись, обрати співрозмовника і практикувати мову. How Do You Do. Перевага ресурсу полягала в тому, що він включав більше 50 тисяч зареєстрованих людей, які є представниками 140 країн серед яких студенти могли знайти свого співрозмовника. Окрім спілкування, сайт давав можливість краще ознайомитися з культурою країни, дізнатися більше цікавих фактів про неї та її представників. Languagetool. Цей ресурс не забезпечував безпосереднього спілкування з іноземцями, проте давав студентам можливість вдосконалювати письмову мову. При цьому, користуючись сайтом, останні мали можливість самостійно обрати, які саме помилки програма повинна виправляти: граматичні, орфографічні, логічні, пунктуаційні тощо. Ginger. Переваги цієї програми полягали в тому, що, по-перше, окрім Windows, вона була доступною для iOS та Android як розширення для Chrome. По-друге, містила функції перевірки граматики, підбір синонімів до потрібних слів, детальне пояснення допущених помилок. Babel Village. Програма використовувалась студентами як соціальна мережа для спілкування, обміну думками та досвідом. На сайті студенти практикували два способи навчального спілкування: мовний обмін – студент вчить мову тоді, коли його співрозмовником є мовний носій, і мовна практика – коли обидва співрозмовники вивчають одну і ту ж мову. Серед переваг ресурсу студенти відмічали його доступність для всіх сучасних гаджетів.

Як показало дослідження, спілкування з людьми, які є безпосередніми носіями російської мови та досконало нею володіють, є одним з ефективних засобів формування культури мовлення китайських студентів. За відгуками майбутніх іноземних фахівців, такі сайти також були привабливими можливістю "... навчитися сленгу, який не знайти у підручниках".

Висновки. Отже, за допомогою використання інфокомунікаційних технологій (Інтернет, електронні словники, перекладачі, програвачі, різноманітні комп'ютерні програми, сайти тощо) створювалося необхідне навчальне середовище, для якого характерні інтерактивність і сприйняття навчальної інформації. У студентів тренувалася пам'ять, вироблялася швидка реакція при сприйнятті зоро-слухового ряду. Особливістю такого навчального матеріалу є його психоемоційна забарвленість. Принципово важливо, що з перших днів вивчення російської мови студенти,

сприймаючи її темброві особливості і ритміко-мелодійні засоби, занурювалися в її мовну і музичну ритміку та особливості звучання.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проведене дослідження не вичерпує багатогранності теоретичних і практичних пошуків вирішення проблеми формування культури мовлення студентів з КНР у процесі професійної підготовки. Воно окреслює перспективу для подальшого вивчення питання формування мовних, мовленнєвих, комунікативних компетенцій студентів-білінгвів та технологій їх розвитку в умовах сучасного навчання у вищій школі.

Література

1. Беспалов П. В. Компьютерная компетентность в контексте личностно-ориентированного обучения / П. В. Беспалов // Педагогика. – 2003. – № 4. – С. 41–45.
2. Бовтенко М. А. Компьютерная лингводидактика / М. А. Бовтенко. – М. : Флинта : Наука, 2005. – 216 с.
3. Гарцов А. Д. Электронная лингводидактика: среда – средства обучения – педагог / А. Д. Гарцов. – М. : РУДН, 2009. – 220 с.
4. Евдокимова М. Г. Компьютерная среда автономности студента в процессе овладения иностранным языком : сб. ст. / М. Г. Евдокимова ; Моск. гос. лингв. ун-т. – М., 2001. – Вып. 461. – С. 81–97.
5. Карамышева Т. В. Изучение иностранных языков с помощью компьютера / Т. В. Карамышева. – СПб. : Союз, 2001. – С. 191.
6. Ушакова С. В. Компьютер на уроках английского языка / С. В. Ушакова // ИЯШ. – 1997. – № 5. – С. 40–41.